

як і в будь-якій іншій організації, існує ризик, пов'язаний із заподіянням шкоди особам, які користуються послугами, що надаються туроператорами.

Таким чином, ризики туристичної діяльності охоплюють різноманітні загрози щодо учасників туристичного ринку. Тому всю їх сукупність представляється доцільним розділити на дві частини: ризики, яким схильні туристи при плануванні та здійсненні туру (власне туристичні ризики), та ризики діяльності туристичних підприємств при формуванні, просуванні, реалізації туру та надання рекреаційних послуг.

Перелік використаних джерел:

1. Terry J. V. Dictionary for business and finance / J. V. Terry. – London, 1989. – 97 p. 2. Ризик-менеджмент у туризмі : навч. посіб. для вищих навчальних закладів / І. М. Писаревський, О. Д. Стешенко ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 128 с. 3. Беднарська О.Р., Кулиняк І.Я. (2013). Ризики у міжнародному туризмі: фактори, класифікація, методи оптимізації. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. № 767. С. 3-8. 4. Ritchie, B.W., Jiang, Y. (2021). Risk, crisis and disaster management in hospitality and tourism: a comparative review. International Journal of Contemporary Hospitality Management. p. 3465 – 3493. DOI: <https://doi.org/10.1108/IJCHM-12-2020-1480> 5. Kovacic S, Margarint MC, Ionce R, Miljkovic D. (2020). What are the Factors affecting Tourist Behavior based on the Perception of Risk? Romanian and Serbian Tourists' Perspective in the Aftermath of the recent Floods and Wildfires in Greece. Sustainability, MDPI. Vol. 12 (16), P. 1-22. 6. Охріменко А.Г. Удосконалення територіальної організації рекреаційного комплексу Подільського регіону: автореф. ди канд. екон. наук.: 08.10.01 / Охріменко А.Г.; НАН України, Рада по вивч. продукт. сил України. К., 2021. 98 с. 7. Федоров І.О. Оцінка ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств Санаторно-курортного комплексу: автореф. Дис. канд. екон. наук.: 08.04.01 / Федоров І.О. / Укр. акад. банк. справи. Суми, 2022. 129 с.

УДК 332.142.6:640.4:338.48

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ – ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ ГОТЕЛЬНОГО-РЕСТОРАННОГО ТА ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ

Дуб Володимир Васильович, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємництва та готельно-ресторанної справи Центральноукраїнського національного технічного університету

Раціональне використання природних ресурсів, охорона довкілля, забезпечення екологічної безпеки господарської діяльності людини є невід'ємною умовою сталого соціально-економічного розвитку України [1].

Світова спільнота та науковці наголошують на важливості екологічної спрямованості діяльності суб'єктів підприємницької діяльності. Заклади індустрії гостинності також повинні розвиватись в контексті визначеному Законами України №2697-VIII від 28.02.2019, «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» [2], №1264-XII від 25.06.1991 «Про охорону навколишнього природного середовища» [1] та іншими екологічними законами та нормативно-правовими актами держави.

Діяльність закладів індустрії гостинності в відбувається в умовах гострої конкурентної боротьби, особливо після нищівного удару COVID-19 та війни в Україні. В таких умовах для збереження та розвитку бізнесу готельєри та ресторатори намагаються використовувати інноваційні технології, які полягають в нових методах управління персоналом, технологічних та інфраструктурних інноваціях, а також знаходженні перспективних ніш на ринку.

В готельно-ресторанному бізнесі багато інновацій пов'язано саме з екологічністю та запровадженні безвідходних технологій. В останні десятиліття кожна людина може спостерігати наслідки своєї діяльності, які відображаються у глобальному потеплінні, парниковому ефекті та інших явищах, що негативно впливають на екологію довкілля.

На планеті Земля щорічно утворюється приблизно біля 2 млрд. тонн побутових відходів, і ця кількість щороку збільшується. [За прогнозами Світового банку](#), до 2030 року кількість відходів може зрости до 2,58 млрд. т, а до 2050-го – до 3,77 млрд. т. Ситуація зі сміттям в Україні взагалі критична – переважна більшість полігонів твердих побутових відходів [заповнена](#) на 80...95%. Однак вихід із даної ситуації є, по-перше це ефективна переробка сміття, а також запровадження комплексу заходів націлених на зменшення обсягу їх утворення на рівні міжнародних організацій, держав та конкретних підприємств і закладів різних галузей, форм власності та типів [3].

Відтоді як понад 150 років тому [науковцями було створено пластик](#), він буквально зміг заповнити все довкілля. Мікрочастинки пластику вже були виявлені по всій земній кулі у ґрунті, воді, повітрі, тіла людей і тварин, наприклад дельфінів [4]. Відповідно даних представлених у новому звіті організації Earth Action, присвяченому до всесвітнього Дня пластикових відходів, у 2024 році людство створить неймовірні 220 мільйонів тонн пластикових відходів. Очікується, що майже 70 мільйонів тонн із них опиняться через дисбаланс між обсягами споживаного пластику та можливостями його переробки наприкінці свого життєвого циклу [5].

Міжнародне енергетичне агентство (МЕА) інформує про зростання загальносвітових викидів вуглекислого газу за підсумками 2023 року. Всі «екологічні» зусилля США та ЄС щодо покращення довкілля зійшли нанівець через рекордні показники забруднення в Індії та Китаї. В Індії обсяг викидів вуглекислого газу протягом 2023 року зріс на 7%. Саме в 2023 році був дуже слабкий сезон дощів у Індії, що призвело до зниження вироблення гідроелектроенергії. У Китаї викиди від спалювання різного палива зросли на 5,2% до 12,6 млрд. тонн, що є найбільшим показником у масштабі планети, незважаючи на лідируючу позицію країни у використанні технологій «зеленої» енергетики. У звіті агентства йде мова про викиди від різних видів використання викопного палива для енергетичних цілей і промислових процесів [6].

На сьогодні індустрія гостинності щороку генерує біля 5% світового діоксиду вуглецю згідно із дослідженнями вчених [7].

З метою мінімізації негативного впливу на екологію спричиненого своєю господарською діяльністю, завдяки зменшенню витрат енергоносіїв та інших природних ресурсів, почали з'являтися готелі екологічного типу.

Такий тренд на екологічність з'явився не лише в готелях, а й у ресторанах. Часто зустрічаються випадки, які свідчать про порушення вимог у дотриманні технологій процесів приготування страв, внаслідок роботи за старими технологіями та на старому обладнанні, а також при використанні дешевої, але екологічно небезпечної сировини.

На сьогодні багато готельєрів та рестораторів стали приділяти більше уваги збереженню грошових та природних ресурсів. Впроваджують нові екологічні інноваційні технології аби зберегти кошти, енергію, час та робочу силу. В останні роки в ресторанах екологічного типу можна було помітити інновації у вигляді сонячних панелей та повітряних генераторів, шибки, які виготовлені з вторинної сировини та меблі, які повністю зроблені з перероблених матеріалів.

Наприклад, однією з трендових ініціатив закладів тимчасового розміщення націлених на зменшення негативного впливу людини на довкілля можна відзначити заміну пластикових карток-ключей від номерів готелів на дерев'яні чи паперові аналоги, які насправді є не лише більш екологічними, але й естетично приємними.

Максимальне використання природних ресурсів – головна ідея екологічних інновацій. Наприклад, дах з тонким шаром ґрунту і зеленими насадженнями сприяє тепло – і звукоізоляції, система збору дощової води забезпечує водою туалети, відпрацьоване масло з кухні використовується як біопаливо, в ремонті використовуються не токсичні фарби. Не зважаючи на популяризацію екологічних інновацій в готельно-ресторанному бізнесі, в Україні вони мало розвинені через високу вартість інноваційних розробок та відсутність адаптації підприємств до інновацій. Але не зважаючи на це, з кожним роком все більше готелів та ресторанів можна зустріти у яких екологічність в пріоритеті.

На думку експертів, для покращення ефективності ресторанних та готельних закладів, потрібно використовувати інноваційні напрямки комплексно, а не разово, бо інноваційні технології відіграють дуже важливу роль у розвитку індустрії гостинності.

Важливо те, що ці інновації не лише призводять до економії ресурсів, але й мають соціальне значення виховуючи усвідомлене ставлення до навколишнього середовища.

Наприклад, в готелях використовують таблички у номерах, які закликають повторно використовувати рушники, щоб зекономити трудові, водні та енергетичні ресурси.

Виходячи з вищезазначеного, на наш погляд, всі ініціативи націлені на «озеленення» діяльності закладів сфери гостинності є актуальними, але першочерговим кроком на шляху до екологічності є державна політика в цьому напрямку та пропаганда екологічного способу життя з формуванням відповідного менталітету, в тому числі і під час навчального процесу.

Перелік використаних джерел:

1. Закон України № 1264-ХІІ від 25.06.1991 «Про охорону навколишнього природного середовища». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>. 2. Законами України №2697-VIII від 28.02.2019, «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>. 3. В.В. Дуб, Ю.М. Радугна. Екологізація закладів індустрії гостинності// Інноваційні технології та реалізація концепції Zero-waste у харчових технологіях і сфері ресторанного, готельного та туристичного бізнесу : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (4-5 грудня 2023 року, м. Полтава). – Полтава : ПУЕТ, 2023. – С. 234-237. 4. Тая Кітова. Тривожне відкриття: пляшки з-під води та контейнери з-під їжі не варто використовувати двічі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://focus.ua/uk/technologies/681907-trivozhne-vidkrittya-plyashki-z-pid-vodi-ta-konteyneri-z-pid-jzhi-ne-var-to-vikoristovuvati-dvichi>. 5. Тая Кітова. Новий виток пластикової кризи: у 2024 році люди створять 650 «хмарочосів» із відходів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://focus.ua/uk/technologies/668112-noviy-vitok-plastikovoji-krizi-u-2024-roci-lyudi-stvoryat-650-hmarochosiv-iz-vidhodiv#:~:text>. 6. Ірина Озтурк. Викиди вуглекислого газу у світі сягли рекорду: The Wall Street Journal назвала винних. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://glavcom.ua/odesa/news/vikidi-vuhlekisloho-hazu-u-sviti-sjahli-rekordu-the-wall-street-journal-nazvala-vinnikh--989225.html>. 7. ТОП еко-ініціатив, які українські готелі можуть використовувати вже сьогодні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ecolog-ua.com/news/top-eko-iniciatyv-yaki-ukrayinski-goteli-mozhut-vikorystovuvaty-vzhe-sogodni>

УДК 338.76.330

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОГО І РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Жуков Владлен Валерійович, к.е.н., доцент кафедри готельного, ресторанного бізнесу і крафтових технологій, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Полупан Альона Олександрівна, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

У сучасних умовах інноваційний розвиток підприємств готельно-ресторанного бізнесу набуває все більшого значення, оскільки власники прагнуть до модернізації та підвищення ефективності діяльності. Інноваційні технології управління бізнес-процесами сприяють досягненню конкурентних переваг у довгостроковій перспективі, покращенню якості послуг та розширенню асортименту.

Світовий досвід свідчить, що переможцем у цій конкурентній боротьбі стає підприємство, яке активно спрямовує свою стратегію на інноваційний розвиток. Основною метою такої стратегії є формування ефективних управлінських рішень, які сприяють розвитку та підвищенню конкурентоспроможності [1, с. 139].

Однак недоліком розвитку підприємств готельно-ресторанного бізнесу в Україні є швидке їх будівництво, коли допускаються прорахунки, частіше дуже важливі. Такі як розташування підприємств готельно-ресторанного бізнесу не враховуючи розвиток інфраструктури міст, розвиток транспортної мережі, адресна спрямованість на потенційного споживача, відразу ж пропонуючи високу вартість ціни послуги та інше. В цілому це